บทที่ 5
สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้นำเสนอในประเด็นสำคัญโดยจำแนกออกเป็น 3 ส่วน คือ สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา(1)สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร(2)ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกร(3)สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิของเกษตรกร(4)ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกร (5)ปัญหา และข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกร

1.2 วิธีการดำเนินการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ปี 2553 ในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ทั้งหมด 3 ตำบล ประกอบด้วยตำบลโนนราษี ตำบลวังไชย และตำบลโนนแดง ตำบลละ 50 ราย รวมทั้งสิ้น 150 ราย ศึกษาประชากรทั้งหมดโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเนื่องจากประชากรที่ศึกษามีจำนวนน้อย สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีคำถามแบบปลายเปิด และแบบปลายปิด แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอนโดย ได้ทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์(Pre-test)กับเกษตรกรที่มีอาชีพและดำเนินกิจกรรมที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากร 20 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นของระดับความรู้ที่ได้รับจากแหล่งความรู้พื้นฐาน เท่ากับ 0.83 ระดับการยอมรับเท่ากับ 0.96 ระดับปัญหาของเกษตรกรเท่ากับ 0.91 และปรับปรุงแก้ไขก่อนจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่ศึกษา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งได้รับความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี แล้ว

นำข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์มาวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความหมายและการจัดอันดับ

1.3 ผลการวิจัย

1.3.1 สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เกษตรกรส่วนมากเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 54.58 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.66 คน เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรผู้ร่วมโครงการทั้งหมด รองลงมาคือกลุ่มลูกค้า ธกส. และกลุ่มสหกรณ์การเกษตร ได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมทุกราย โดยได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด มีอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตร ส่วนใหญ่การครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง มีพื้นที่ทำนาเฉลี่ย 17.11 ไร่ต่อครัวเรือน มีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ดและไก่ เครื่องมือ/เครื่องจักกลการเกษตร ส่วนมากใช้มอเตอร์ไซด์และรถไถเดินตาม แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการเกษตร เกษตรกรทั้งหมดใช้ทุนของตนเอง รองลงมากู้จากกองทุนหมู่บ้าน และ ธกส. มีรายได้ทั้งหมดเฉลี่ย 125,102.83 บาทต่อปีต่อครัวเรือน รายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 73,553.50 เป็นรายได้จากการขายข้าว ขายผลผลิตจากพืช ขายผลผลิตจากสัตว์ และขายผลผลิตประมง ส่วนรายได้นอกภาคเกษตร เฉลี่ย 47,654.66 บาท เป็นรายได้จากการรับจ้าง ,ค้าขาย และรายได้จากเงินเดือนประประจำ

1.3.2 ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ความรู้พื้นฐานของเกษตรกรอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ มีความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยที่ใช้อยู่ในระดับปานกลาง และความรู้เกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรมีความรู้อยู่ในระดับน้อย และระดับความรู้ส่วนใหญ่เกษตรกรมีระดับความรู้มาก แหล่งความรู้พื้นฐานของเกษตรกรได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับมาก นอกจากนั้นเกษตรกรได้รับความรู้จากแหล่งต่างๆ อยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย

1.3.3 สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมในปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 8.14 ไร่ ที่ทำนาเป็นนาดอน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ปลูกข้าวเฉพาะฤดูนาปี มีการปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า เป็นข้าวเจ้าพันธุ์ขาวมะลิ 105 และเป็นข้าวเหนียวพันธุ์ กข.6 ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการปลูกข้าวทั้ง 2 วิธี คือ ปักดำและหว่านข้าวแห้ง มีการปรับปรุงบำรุงดินก่อนการปลูกข้าว ทำนาโดยอาศัยน้ำฝน ช่วงเวลาที่หว่านกล้าและทำนาหว่านในช่วงเดือนมิถุนายน เกษตรกรทั้งหมดได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวจากทางราชการ ใช้เมล็ดพันธุ์ นาดำเฉลี่ย 5.49 กิโลกรัมต่อไร่ นาหว่านเฉลี่ย 13.99 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรทุกรายใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิต

ข้าว ส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยช่วงระยะข้าวกำลังตั้งท้องและช่วงแตกกอ โดยมีการเตรียมการก่อนหว่านปุ๋ย เช่น การซ่อมแซมคันนา การกำจัดวัชพืช และพิจารณาระดับน้ำในนาก่อนการหว่านปุ๋ย มีการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูข้าว โดยการตรวจนับศัตรูข้าว และศัตรูธรรมชาติก่อนตัดสินใจใช้สารเคมี ส่วนข้าวที่เป็นโรคและวัชพืชจะใช้การถอนทำลาย การตัดสินใจเก็บเกี่ยวข้าวจะพิจารณาจากเมล็ดข้าวว่าสุกแก่ทั้งรวง ในการเก็บเกี่ยวจะใช้แรงงานคน มีการใช้รถเกี่ยวนวดน้อยมาก การนวดข้าวจะใช้เครื่องนวดแทนการใช้แรงงานคน การตากข้าวเฉลี่ย 4.5 วัน การเก็บรักษาจะเทกองไว้ในยุ้งฉางที่ป้องกันนกหรือหนูได้ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนปลูกข้าว เฉลี่ย 2,504.67 บาทต่อไร่ และได้ผลผลิตเฉลี่ย 392.02 กิโลกรัมต่อไร่ การจำหน่ายผลผลิตจะทยอยขายเมื่อต้องการใช้เงิน ส่วนมากนำไปจำหน่ายที่สหกรณ์การเกษตร ราคาจำหน่ายเฉลี่ยกิโลกรัมละ 13.93 บาท

1.3.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรให้การยอมรับ ดังนี้

1) ปัจจัยคงที่ ให้การยอมรับอยู่ในระดับมากทั้งหมด การยอมรับมากในระดับสูงสุด คือประเด็นด้านที่ดิน

2) ปัจจัยผันแปร โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง แต่ในส่วนเมล็ดพันธุ์ ทุน และน้ำมันเชื้อเพลิง เกษตรกรยอมรับอยู่ในระดับมาก ส่วนพืชปุ๋ยสด ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวเกษตรกรให้การยอมรรับอยู่ในระดับปานกลาง

3) ปัจจัยด้านการผลิต ภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้นกระบวนการผลิต เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง

4) ข้อกำหนดวิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการบันทึกข้อมูล เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง

1.3.5 ปัญหา และข้อเสนอแนะการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาปานกลางในระดับสูงสุด คือ ปัจจัยผันแปร ประเด็นด้านทุน

ส่วนข้อเสนอแนะ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1)ปัจจัยคงที่ ได้แก่ อยากได้รับการสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์แก่กลุ่ม เช่น เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ และเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น มีการลงแขกเพื่อลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าแรง เก็บตัวอย่างดินก่อนการเพาะปลูก คณะกรรมการกลุ่มฯ ต้องปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส จัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอกับพื้นที่เพาะปลูก และการดำเนินการของกลุ่มฯต้องต่อเนื่อง

2) ปัจจัยผันแปร ได้แก่ ขอเงินสนับสนุนกิจกรรมจาก อบต. ให้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ให้รัฐเพิ่มเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้รัฐตรึงราคาน้ำมันไม่ให้สูงกว่าเดิม เงินทุนของกลุ่มควรเปิดให้สมาชิกกู้ยืม ภาครัฐตรวจสอบให้ปุ๋ยได้มาตรฐานไม่ให้มีปุ๋ยปลอม เลิกใช้สารเคมีในนาข้าว ให้เจ้าหน้าที่แนะนำการใช้สารเคมีให้ปลอดภัย ภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี และ ตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพและได้มาตรฐาน

3) ปัจจัยด้านการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ได้แก่ ให้ขายผลผลิตข้าวในโครงการได้ราคาสูงกว่าข้าวหอมมะลินอกโครงการ ให้มีการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง ให้มีการประกันราคาข้าว ให้หน่วยงานสนับสนุนความรู้วิชาการ บุคลากรและปัจจัยการผลิต มีการศึกษาดูงาน สร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิต มีการทบทวนความรู้ให้แก่สมาชิก แนะนำให้เกษตรกรใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ควรมีการตัดพันธุ์ปน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการผลิต

4) ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ได้แก่ แหล่งน้ำต้องสะอาด หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในนาข้าว เพราะเป็นอันตรายต่อคน สัตว์ สัตว์น้ำ ควรมีการตรวจนับแมลงศัตรูข้าวในแปลงนา ต้องอ่านฉลากให้เข้าใจก่อนใช้สารเคมี แบบการบันทึกข้อมูลของเกษตรกร ควรสร้างแบบให้เข้าใจง่าย ควรลดความชื้นข้าวเปลือกก่อนการเก็บรักษา ผลิตข้าวเปลือกให้มีพันธุ์ปนน้อยที่สุด และผลิตข้าวสารให้มีเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวสูง

2. อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสาคาม มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร

เกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุค่อนข้างมาก การศึกษาต่ำ แต่ทุกคนเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมทุกราย และได้รับรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเริง พลายแก้ว (2551: 91) เกษตรกรที่เข้าร่วม

โครงการร้อยละ 63.86 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 46.54 ปี จบระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จากวิทยุ โทรทัศน์ และผู้นำท้องถิ่น สำหรับเกษตรกรทั่วไป มีสภาพทางสังคมใกล้เคียงกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการคือ ร้อยละ 62.65 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 44.64 ปี จบระดับประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น ๆ ได้รับความรู้ข่าวสารด้านการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ผู้นำท้องถิ่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นส่วนใหญ่ ในส่วนอาชีพหลักของเกษตรกรทั้งหมด คือ การทำการเกษตร การครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง มีการเลี้ยงสัตว์ ใช้เครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร แหล่งเงินกู้ได้จากกองทุนหมู่บ้าน และ ธกส.มีรายได้เฉลี่ย 125,102.83 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเริง พลายแก้ว (2551: 91) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรเป็นอาชีพหลัก มีอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพรองมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

2.2 ความรู้พื้นฐานและแหล่งความรู้พื้นฐานของเกษตรกรของเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรได้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรผู้ร่วมโครงการ 5 ครั้ง สอดคล้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีสำนักงานเกษตรอำเภอบรบือ (2553 :2) แต่เกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้ใช้เฉพาะปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีเด็ดขาด ในระดับปานกลาง และมีความรู้ในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเกษตรกรสามารถผลิตเองก็ได้ ส่วนแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่ได้รับในระดับมากจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร โดยเกษตรกรทุกคนได้เข้ารับการฝึกอบรม และได้รับจากเจ้าหน้าที่จากกระทรวงพานิชย์ พระสงฆ์ สื่ออินเทอร์เน็ต น้อยที่สุด

2.3 สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิ

พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรเฉลี่ย 8.14 ไร่ต่อราย ซึ่งไม่สอดคล้องกับกระบวนการผลิต สำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม (2553:16) ได้กำหนดคัดเลือกชาวนาผู้ผลิตข้าวคุณภาพดี จำนวน 50 คนต่อ 1 กลุ่ม เพื่อผลิตข้าว คุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม พื้นที่ 500 ไร่ เฉลี่ย 10 ไร่ ต่อราย สภาพพื้นที่เป็นนาดอน เนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ปลูกข้าวเฉพาะฤดูนาปี มีการปลูกทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า ใช้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าว กข.6 ในสัดส่วนพอๆกัน มีการปรับปรุงบำรุงดิน เช่น การไถกลบตอซัง การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชปุ๋ยสด เป็นต้น การทำนาอาศัยน้ำฝน เกษตรกรจึงตกกล้า และหว่านข้าวในช่วงเดือนมิถุนายน

เกษตรกรที่ร่วมโครงการ ได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวจากทางราชการทุกราย ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ได้มาตรฐาน แหล่งผลิตเชื่อถือได้ จากการศึกษา เกษตรกรยังเข้าใจว่าเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในโครงการ สามารถผลิตเองก็ได้ และมีการใช้ปุ๋ยเคมีในการผลิตข้าวทุกราย

การตัดสินใจเก็บเกี่ยวข้าว จะพิจารณาจากเมล็ดข้าวว่าสุกแก่ทั้งรวง ซึ่งสอดคล้องกับกรมการข้าว (2552:151-60) ได้ให้คำแนะนำในการเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะใช้แรงงานคนในการเก็บเกี่ยว การนวดข้าวจะใช้เครื่องนวด มีการตากข้าวเฉลี่ย 4.5 วัน ซึ่งไม่สอดคล้องตามหลักการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดีได้ปริมาณต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 ที่ให้ปฏิบัติ ตากฟ่อนข้าว 2-3 แดด เพื่อลดความชื้น

การเก็บรักษา ข้าวเปลือกจะเทกองไว้ในยุ้งฉางที่ป้องกันนกหรือหนูได้ ต้นทุนการผลิตและผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอบรบือ สำนักงานเกษตรอำเภอบรบือ (2553:32-33) การจำหน่ายผลผลิตจะทยอยขายเมื่อต้องการใช้เงิน ส่วนมากจะนำไปขายที่สหกรณ์การเกษตร ราคาขายได้ตามราคาที่ตลาดรับซื้อทั่วไป ไม่ได้ราคาสูงกว่าเกษตรกรที่ปลูกข้าวหอมมะลินอกโครงการแต่อย่างใด ในส่วนนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและควรนำมาพิจารณาแก้ไขต่อไป

2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

โดยภาพรวมแล้วเกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ปัจจัยผันแปร ในส่วนของพืชปุ๋ยสด ปุ๋ย และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช รวมถึงกระบวนการผลิตและ การเก็บข้อมูล เกษตรกรให้การยอมรับอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าสภาพการเป็นสมาชิกกลุ่ม การฝึกอบรม การรับรู้ข่าวสาร การครอบครองที่ดินเป็นของตนเอง เกษตรกรมีการทำการเกษตรทั้งปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ มีรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรอง และการที่ได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับในระดับมากตามไปด้วย

2.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม

โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ประเด็นที่เกี่ยวกับปัจจัยคงที่และปัจจัยผันแปรทั้งหมด รวมถึงเทคโนโลยีและความรู้เกี่ยวกับการผลิต การบันทึกข้อมูล และการจัดการเพื่อให้ได้ข้าวคุณภาพดี ได้ปริมาณต้นข้าวไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 เกษตรกรก็มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน นอกนั้นเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย จากสภาพพื้นทำนาเป็นที่ดอน ดินเป็นดินร่นปนทราย ขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้เกษตรกรตัดสินใจใช้ปัจจัยการผลิต เครื่องมือ/เครื่องจักรกลทางการเกษตร แทนการใช้แรงงานคนเพื่อให้ได้ผลตอบแทนได้มากที่สุด

เท่าที่จะมากได้ ซึ่งสอดคล้องกับทองโรจน์ อ่อนจันทร์(2530:55) ที่ได้ให้ความหมายของการประกอบการหรือการจัดการไว้ แต่ในภาพรวม ยังถือว่าปัญหาการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรในอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับปานกลาง

ในส่วนของข้อเสนอแนะ เกษตรกรได้ให้ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับปัจจัยต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยคงที่ อยากได้รับการสนับสนุนวัสดุ/อุปกรณ์แก่กลุ่ม เช่น เครื่องพ่นยา เครื่องสูบน้ำ และเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น มีการลงแขกเพื่อลดค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับค่าแรง เก็บตัวอย่างดินก่อนการเพาะปลูก คณะกรรมการกลุ่มฯ ต้องปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส จัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอกับพื้นที่เพาะปลูก และการดำเนินการของกลุ่มฯต้องต่อเนื่อง

2) ปัจจัยผันแปร ขอเงินสนับสนุนกิจกรรมจาก อบต. ให้สนับสนุนเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด เพื่อปรับปรุงบำรุงดิน ให้รัฐเพิ่มเงินกองทุนหมู่บ้าน ให้รัฐตรึงราคาน้ำมันไม่ให้สูงกว่าเดิม เงินทุนของกลุ่มควรเปิดให้สมาชิกกู้ยืม ภาครัฐตรวจสอบให้ปุ๋ยได้มาตรฐาน ไม่ให้มีปุ๋ยปลอม เลิกใช้สารเคมีในนาข้าว ให้เจ้าหน้าที่แนะนำการใช้สารเคมีให้ปลอดภัย ภาครัฐสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ดี และ ตรวจสอบเมล็ดพันธุ์ให้ได้คุณภาพและได้มาตรฐาน

3) ปัจจัยด้านการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ให้ขายผลผลิตข้าวในโครงการได้ราคาสูงกว่าข้าวหอมมะลินอกโครงการ ให้มีการสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง ให้มีการประกันราคาข้าว ให้หน่วยงานสนับสนุนความรู้ วิชาการ บุคลากรและปัจจัยการผลิต มีการศึกษาดูงาน สร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้ผลิต มีการทบทวนความรู้ให้แก่สมาชิก แนะนำให้เกษตรกรใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ควรมีการตัดพันธุ์ปน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้ความรู้ใหม่ๆเกี่ยวกับการผลิต

4) ข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ การผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม เกษตรกรได้ให้คำแนะนำซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ คุณภาพการผลิตข้าวภายใต้ระบบการจัดการคุณภาพ :GAPข้าว ตามข้อกำหนด วิธีปฏิบัติ เกณฑ์ที่กำหนด ของสำนักงานเกษตรจังหวัดมหาสารคาม (2553:8-10) ดังนี้ คือ แหล่งน้ำต้องสะอาด หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีในนาข้าว ควรมีการตรวจนับแมลงศัตรูข้าวในแปลงนา ต้องอ่านฉลากให้เข้าใจก่อนใช้สารเคมี แบบการจดบันทึก ควรเป็นแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อความสะดวกในการจดบันทึกของเกษตรกร มีการลดความชื้นข้าวเปลือกก่อนการเก็บรักษา ผลิตข้าวให้มีพันธุ์ปนน้อยที่สุดและผลิตข้าวสารให้มีเปอร์เซ็นต์ต้นข้าวสูง

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ เกษตรกรยังมีความรู้เกี่ยวกับเรื่อง ปุ๋ยที่ใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลิตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมให้ใช้เฉพาะปุ๋ยอินทรีย์เท่านั้น ห้ามใช้ปุ๋ยเคมีเด็ดขาดอยู่ในระดับปานกลาง และมีความรู้ในระดับน้อยเกี่ยวกับเรื่อง พันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมเกษตรกรสามารถผลิตเองก็ได้ ส่วนแหล่งความรู้ที่เกษตรกรได้รับ น้อยที่สุดจากเจ้าหน้าที่กระทรวงพานิชย์ พระสงฆ์ และสื่ออินเทอร์เน็ต จึงมีข้อควรพิจารณานำมาเสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อนโยบาย ควรมีโครงการอย่างต่อเนื่องและขยายพื้นที่ร่วมโครงการเพิ่มขึ้น เพื่อให้เกษตรกรมีโอกาสได้รับรู้เข้าใจและปฏิบัติตามในการผลิตข้าวหอมมะลิให้ได้คุณภาพดีเพิ่มมากขึ้น

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานควรมีการบูรณาการให้ความรู้ด้านวิชาการ บุคลากร รวมทั้งสนับสนุนเครื่องมือ/เครื่องจักรกล วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยการผลิต แก่เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่ร่วมโครงการ

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ต้องออกส่งเสริมอย่างต่อเนื่องโดยการถ่ายทอดเทคโนโลยี การสาธิตวิธี การจัดทำแปลงเรียนรู้ และควรให้เกษตรกรได้มีโอกาสไปศึกษาดูงาน

3.1.4 ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร ต้องมีการรวมกลุ่มโดยสมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม คณะกรรมการมีการดำเนินงานอย่างโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ พัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง สิ่งสำคัญตัวเกษตรกรต้องหมั่นแสวงหาความรู้ จากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตามข้อกำหนด วิธีปฏิบัติการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างถูกต้อง ถ้าเกษตรกรมีความพร้อมในการผลิตเมล็ดพันธุ์ใช้เอง ก็สมควรให้มีการผลิตใช้ในโครงการต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการผลิตข้าวหอมมะลิคุณภาพดีตามระบบเกษตรดีที่เหมาะสม ในพื้นที่อื่น ในระดับกว้างขึ้น เช่น ในระดับจังหวัด ศึกษาประชากรมากกว่านี้ โดยการสุ่มตัวอย่างแทนประชากรทั้งหมด

3.2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ร่วมโครงการฯ และเกษตรกรที่ไม่ได้ร่วมโครงการหรือการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ